

Vyšetřování a léčba poruch acidobazické rovnováhy

Vladimír Soška

Oddělení klinické biochemie

Fyziologické hodnoty ABR

Parametr	Jednotka	Normální meze	Kritické hodnoty
pH		7.35 - 7.45	< 7.1; > 7.6
pCO ₂	kPa	4.8 - 5.9	< 3.3; > 8.1
pO ₂	kPa	10 - 13	< 6.7
akt. HCO ₃ ⁻	mmol/l	22 - 26	
BE _(ECT)	mmol/l	± 2	± 20

Lehké poruchy ABR

- „Běžná“ acidóza: pH 7.35-7.10
- Fysiologicky se vyskytující kyseliny
  - ▶ Mléčná
  - ▶ Acetocetová, β -hydroxymáselná
  - ▶ Uhličitá
- Neexistuje „běžná“ alkalóza

Laboratorní vyšetření - ABR

- Odběr krve na ABR
  - ▶ Kapilární (= arterializovaná)
  - ▶ Žilní
  - ▶ Arteriální

Kapilární odběr krve

- Indikace
  - ▶ Metabolická situace ve tkáních
  - ▶ Místo odběru
    - ★ Bříško prstu, ušní lalůček
- Kontraindikace
  - ▶ Centralizace oběhu
- Ušní lalůček volba pro:
  - ▶ Kardiak, respirační insuficience

Arteriální odběr krve

- Indikace
  - ▶ Posouzení plicních funkcí
- Místo odběru
  - ▶ A. radialis, cubitalis, femoralis
- Riziko
  - ▶ Infekce (a. femoralis)

Žilní odběr krve

- Indikace
  - ▶ A-V difference O_2
- Místo odběru
  - ▶ Centrální žíla
- Loketní žíla:
  - ▶ Neinformuje o stavu vnitřních orgánů
  - ▶ Klinická použitelnost výsledků?

Kompenzace poruch ABR

- Plicní
- Ledvinná

Plicní kompenzace

- Metabol. acidóza: hyperventilace
  - ▶ ↓ pCO₂, dobrá saturace tkání O₂
- Metabol. alkalóza: hypoventilace
  - ▶ ↑ pCO₂, ↓ pO₂, hypoxie
- Časové relace
  - ▶ Latence nástupu: minuty
  - ▶ Maximum: 24 hod
  - ▶ Setrvačnost !

Ledvinná kompenzace

- Acidóza

- ▶ ↑ syntéza HCO_3^-

- ▶ ↑ syntéza a exkrece NH_4^+ , H_2PO_4^-

- Alkalóza

- ▶ ↓ rezorpce HCO_3^-

- ▶ ↓ syntéza NH_4^+ , ↑ syntéza HPO_4^{2-}

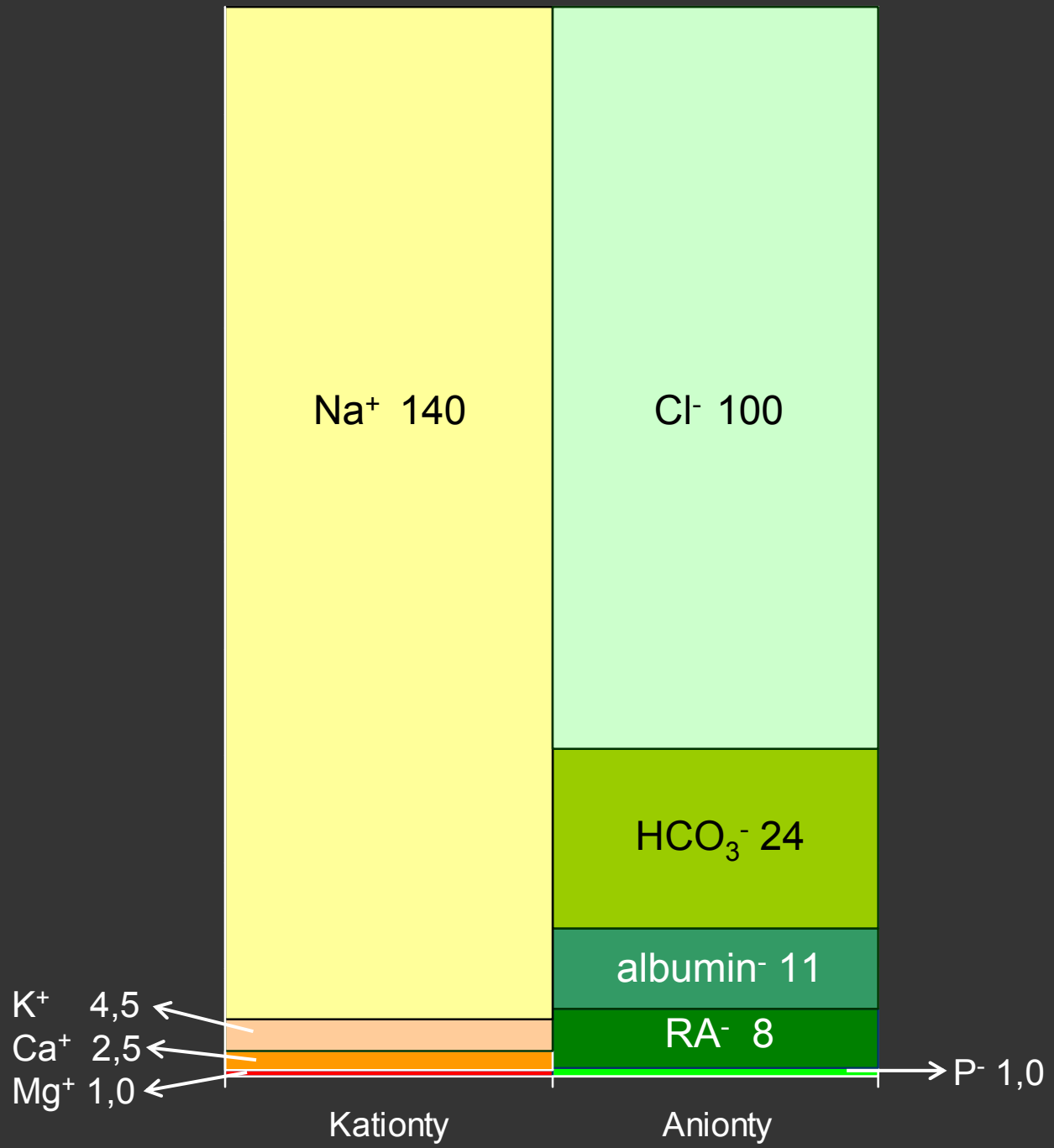
- Časové relace:

- ▶ Latence: hodiny

- ▶ Maximum: 1 týden

- ▶ Setrvačnost !

Základní poruchy ABR

Základní poruchy ABR

- Jednoduché poruchy ABR
  1. Metabolická acidóza
  2. Metabolická alkalóza
  3. Respirační acidóza
  4. Respirační alkalóza
- Kombinované poruchy ABR
  - ▶ Důsledek kompenzačních mechanismů
  - ▶ Primárně kombinované poruchy

Izolovaná metabolická acidóza

- Dg:
  - ▶ ↓ pH
  - ▶ ↓ HCO₃
  - ▶ ↔ pCO₂ (akutní), ↓ (kompenzovaná)
- Dělení:
  - a) Zvýšení RA
  - b) Bez zvýšení RA

MAC - zvýšení RA

- ↑ Syntéza kyselin
  - ▶ Ketoacidóza
  - ▶ Jiné kyseliny
    - ★ Intoxikace
- Retence kyselin
  - ▶ Renální selhání

MAC - zvýšení RA

- Laktátová acidóza
  - ▶ Typ A
    - ★ Hypoxická
    - ★ Anemická
    - ★ Stagnační
  - ▶ Typ B
    - ★ Jaterní selhání
    - ★ Otrava biguanidy
  - ▶ Sepse (kombinace A+B)

MAC - bez zvýšení RA

- Hyperchloremická
  - ▶ Podávání NH_4Cl , argininhydrochlorid
- Ztráta HCO_3^-
  - ▶ Ztráty střevního obsahu distálně od duodena
    - ★ Průjmy, pankreatická fistule, drény
  - ▶ Renální tubulární acidóza
- Diluční MAC
  - ▶ Infuse bez HCO_3^-

Léčba metabolické acidózy

- NaHCO_3
- Výpočet potřeby NaHCO_3 :
- $\text{mmol HCO}_3 = \text{BE} \times 0.3 \times \text{váha (kg)}$

Zásady pro léčbu metabolické acidózy

- Léčba kauzální
- HCO_3 za předpokladu, že:
  - ▶ Kauzální léčba není možná
  - ▶ pH je $< 7,1$
- Dávka HCO_3 : 1/3 až 1/2 dávky vypočtené
- Chronické MAC
  - ▶ S max. opatrností !

Metabolická alkalóza

- Dg:
  - ▶ $\uparrow$ pH
  - ▶ $\uparrow$ HCO_3
  - ▶ $\leftrightarrow$ pCO_2 (akutní), $\uparrow$ (kompenzovaná)
- Dělení MAL:
  - ▶ Reagující na léčbu chloridy (hypochloremická)
  - ▶ Nereagující na léčbu chloridy

a) Hypochloremická MAL

- Zvracení
  - ▶ Drenáž žaludeční šťávy
- Předávkování „alkalizujících“ diuretik
  - ▶ Furosmid

b) MAL neodpovídající na léčbu CI

- ↑ přívod NaHCO_3
  - ▶ Rychlá úprava ketoacidózy
- Koncentrační alkalóza
- Hypoalbuminemická alkalóza
- Hyperaldosteronizmus
  - ▶ Glukokortikoidy dlouhodobě

Léčba MAL ze ztrát chloridů

- Cl^-
  - ▶ NaCl, KCl, NH_4Cl , arginin hydrochlorid
- Potřebná dávka Cl^-
  - ▶ $\text{BE} \times 0.3 \times \text{váha (kg)}$
  - ▶ $\text{Cl}^- \times 0.3 \times \text{váha (kg)}$
- Zásady pro léčbu:
  - ▶ Léčba je indikována vždy
  - ▶ Dávka Cl^- : plná vypočtená dávka

Léčba MAL bez ztrát chloridů

- Ovlivnění vyvolávající příčiny
- Hypokalémie - KCl
  - ▶ Hyperaldosteronismus
- Těžká MAL - HD

„Izolovaná“ respirační acidóza

- Dg:
  - ▶ ↓ pH
  - ▶ ↑ pCO₂
  - ▶ ↔ HCO₃⁻, později ↑ (ledvinná kompenzace)
    - ★ Eliminace Cl, syntéza HCO₃⁻
- Příčina: retence CO₂
  - ▶ Centrální
  - ▶ Ventilační
  - ▶ Kardiální

Léčba respirační acidózy

- Zlepšení ventilace !
- Zásady pro léčbu:
  - ▶ Nemocného ohrožuje hypoxie !
  - ▶ U chronické respir.acidózy
    - ★ Kyslík s opatrností !
    - ★ Hypoxie udržuje ventilaci
  - ▶ Život ohrožující stav: řízená ventilace
- NaHCO_3 : kontraindikován !

Izolovaná respirační alkalóza

- Dg:
  - ▶ $\uparrow$ pH, $\downarrow$ pCO₂
  - ▶ $\leftrightarrow$ HCO₃⁻, později $\downarrow$ (ledvinná komenzace)
    - ▶ Retence H⁺, eliminace HCO₃⁻

Příčiny respirační alkalózy

- Příčina
  - Hyperventilační syndrom
    - Anxieta, hysterie, stres
  - Hypoxemické stavy
    - Pobyt ve výškách, anémie
  - Léze CNS
    - Encephalitis, meningitis, tumory, trauma
  - Pyrexie, sukces. plicní embolizace

Léčba respirační alkalózy

- Útlum hyperventilace !!
- Psychogenní: sedativa
  - Zvětšení mrtvého dýchacího prostoru ?
- Těžká RAL
  - Řízená ventilace

Kombinované poruchy ABR

- Primárně kombinované poruchy
- Důsledek kompenzačních mechanismů

Rozpoznání kombinovaných poruch ABR

- Klinické vyšetření, anamnéza
- Laboratorní vyšetření
  - ▶ Astrup
  - ▶ Ionty (Na, Cl, K)
- Terapeutické výpočty

Rozpoznání kombinovaných poruch ABR laboratorní vyšetření

- Respirační složka
  - ▶ Změna $p\text{CO}_2$

- Metabolická složka
  - ▶ Často obtížně odhalitelná (norm. pH, HCO_3^-)
  - ▶ Nutno znát: koncentraci Cl^- , K^+ , Na^+

  - ▶ Terapeutické výpočty

Terapeutické výpočty

- Buffer Base = $\text{Na}^+ + \text{K}^+ - \text{Cl}^-$
  - ▶ „Pufrové base séra“
  - ▶ Fyziologické hodnota: 42 mmol/l
  - ▶ $\uparrow$ BB = metabolická alkalóza

Terapeutické výpočty

- Anion gap = $(\text{Na}^+ + \text{K}^+) - (\text{Cl}^- + \text{HCO}_3^-)$
  - ▶ „Aniontové okno“
- Fyziologická hodnota: 14-18 mmol/l
- $\uparrow$ AG = metabolická acidóza